

УДК.659.4

*Н.М. Філіппова, канд. філол. наук, проф. НУК, завідувач
кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет кораблебудування ім. адм.
Макарова, м. Миколаїв*

Проблема “свого” і “чужого” або Українська мова в Європейському контексті: норми, пуризм, мовні агресії.

Вже звикли до таких понять, як “комунікативні технології”, “комунікативні війни”, “інформаційне суспільство”, ми часто не приділяємо належної уваги проблемам небезпеки, яка може бути обумовлена інформаційними технологіями та інформаційною революцією взагалі. Інформаційна революція – це всі нові технології та способи мислення й дії, які зробили неймовірно потужним Інтернет – простір, і які зміцнюють звичайне життя із погляду традиційних ієрархій, оскільки нові форми організації простору, нові Інтернет-технології, з етичної точки зору, нейтральні, а інформаційне суспільство – частина програми з поширення демократії та права знати, що відбувається на планеті. Будь-яка форма інформаційної агресії виражається через мову, а тому проблеми мовної політики набувають особливого значення.

Так, нова хвиля змін, що спостерігається з кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. у зв’язку, з одного боку, із загальною демократизацією суспільно-політичного, ідеологічного життя й подальшим переходом до нових типів соціально-політичного, ідеологічного життя й подальшим переходом до нових типів соціально-економічних відносин, з другого, - зі становленням ряду нових національних держав, включає в себе зміни як в обсязі соціального функціонування національних мов у цілому, так і в тенденціях розвитку їхніх літературних мов. «Мовна агресія» в цьому випадку виступає як фактор впливу на громадян України або фактор маніпулювання їх свідомістю. Українська мова вступила на межі 1980-х – 1990-х рр. у новий період свого розвитку, зумовлений послабленням тоталітарного режиму в СРСР і

подальшим становленням української державності, з дуже неповною й, до того ж, помітно відмінною в різних регіонах країни парадигмою соціального функціонування, її місце в загальному контексті мовної ситуації в країні визначалося в основному такими факторами, як ! 1) співіснування й жорстка конкуренція з російською мовою, (належність до різних соціальних рухів, політичних партій або симпатизування їм), належність до різних конфесій або симпатизування їм; належність до різних соціально-економічних укладів; 2) наявність регіонів з неоднорідними національно-культурними і мовними традиціями. Полеміка навколо мовних питань (особливо українська VS російська) вийшла за рамки суто наукової й набула виразних ознак політичної боротьби з гострими особистими випадками, взаємним інкримінуванням політико-ідеологічних гріхів.

Інша небезпека «інтервенції» інших мов (зокрема англійської) полягає у тому, що традиція, консерватизм є суттю мови, одна з функцій якої - накопичення, збереження й поширення досвіду, оскільки мова як вмістилище понять, образів, операцій несе величезний об'єм інформації про людину та її світ, про життя людей упродовж віків. Мова – це пам'ять, і без спадкової функції мови неможливі інші і її функції: комунікативна (спілкування та порозуміння), когнітивна (пізнання, творення думки), культурологічна, консолідаційна, поведінкова. А штучне прискорення зміни лексичного складу мови, зокрема шляхом іншомовної інтервенції, веде до значних духовних втрат.

Існує і ще одна небезпека, яка пов'язана опозицією істотно впливає на дії, поведінку людини, політичне життя народу, економіку, міждержавні відносини, виникнення міжетнічних конфліктів, а зміщення оцінних полюсів свого й чужого спричиняють деструктивні тенденції в існуванні Я, втрату первісних ціннісних пріоритетів, втручання «чужого» в життя. Я сприяє затвердженню чужого як позитивного і створює загрозу для Я.

— ~~Всі~~ ці проблеми представляються надзвичайно важливими для сучасної української вищої школи, оскільки система ціннісних орієнтацій носіїв мови розглядається як релевантний чинник у вивченні мови та у вихованні сучасного громадянина України.